

NAJ PRIDE DO RAZVEJANE IN SVOBODNE SLOVENSKE ZAMEJSKE SKUPNOSTI!

Z naslovom »Odgovor in zaključek« je predsednik SKGZ v Trstu Boris Race objavil v nedeljskem Primorskem dnevniku uvodnik, s katerim želi zaključiti polemiko, ki jo že dalj časa vodi s podpisanim in ki ima za temo: »slovensko manjšinsko predstavništvo, vloga strank ter manjšinskih organizacij pri razreševanju vprašanj Slovencev v Italiji«.

Z razliko od svojega sobesednika podpisani takoj poudari, da ni mnenja, da z današnjim sestavkom preneha obravnavati zgoraj omenjeno temo. Za to ima namreč več razlogov. Lahko bi na primer navedel dejstvo, da je časnikar in hkrati politično angažiran Slovenec z določenimi dolžnostmi in političnimi odgovornostmi. Pa pustimo te stvari, ki morda naših bravcev ne zanimajo. Široko, dostojno in izčrpno obravnavanje te teme ni za nas predvsem zato zaključeno, ker se nam zdi tema sama izredno važna, aktualna ter pereča in ker so nekateri zadnji dogodki v Trstu jasno ter nedvoumno dokazali, da hoče slovenska javnost v zamejstvu — zlasti slovenska mladina — priti tem vprašanju do dna. Človek, ki je občutljiv za slovensko politiko v zamejstvu, ne more po našem mnenju prezreti dejstva, da se je treh »okroglih miz« (v priredbi Društva slovenskih izobražencev, Akademskega kluba Jadran ter uredništva revij Most in Zaliv) udeležilo toliko ljudi — predvsem mlajših — kolikor težko more privabiti kako drugo predavanje ali kaka kulturna prireditev. To je vsekakor jasen dokaz, kako naše ljudstvo zahteva, naj se ti slovenski zamejski politični problemi obravnavajo javno in naravno brutalno odkrito.

S svoje strani lahko izražamo svoje zadovoljstvo nad takim razvojem dogodkov, ker si štejemo le v čast, če smo s svojim pisanjem pripomogli, da so se začeli slovenski politični duhovi pri nas dramiti, mobilizirati in pripravljati na zavestno sprejemanje novih obveznosti.

LE IZPOLNITEV OBVEZNOSTI

Po tem daljšem uvodu, ki pa se nam zdi nujno potreben, preidemo k zadnjemu članku predsednika SKGZ. Ta najprej skuša dokazati neko svojo prejšnjo trditve, češ da Krščanska demokracija »očitno favorizira Slovensko skupnost«. Kot edini dokaz pa navaja neko sporočilo tajništva Slov. skupnosti, ki jo je objavil goriški Katoliški glas dne 27. oktobra 1966 in ki pravi, da je tržaški demokristjanski poslanec Belci v okviru sporazuma med Slov. skupnostjo in strankami leve sredine posredoval pri vladi v Rimu ter dosegel, da je ta sprejela

neki važen ukrep v korist slovenskega šolstva v Italiji.

Za nas to ni noben dokaz o »očitnem favoriziranju« Slov. skupnosti po KD, temveč le izpolnitev ene izmed obveznosti, ki izhajajo iz sporazuma, sklenjenega med Slov. skupnostjo in strankami leve sredine v januarju leta 1965. Da je v Rimu posredoval poslanec Belci, je samo po sebi razumljivo, saj Slov. skupnost nima zastopnikov v parlamentu in od vseh tržaških strank leve sredine ima le KD poslanca v Rimu.

Vlada je ukrep v korist slovenske šole izdala pred občinskimi in pokrajinskimi volitvami v Trstu — pravi B. Race — kar naj bi Slov. skupnost izkoristila pri volilni agitaciji. Vse to pa naj bi spadalo v nekakšen načrt o demokristjanskem favoriziranju Slov. skupnosti.

Osebo nam je žal, da je do izpolnitve določene politične obveznosti v korist Slovencev prišlo tako pozno. Če so k podvznanju pri izdaji ukrepa kaj pripomogle upravne volitve v Trstu — česar ne verjamemo — pa zahvalimo Boga. Samo po sebi je tudi razumljivo, da je Slov. skupnost izpolnitev te obveznosti sporočila volivcem; ne drži pa, da bi to v volilni agitaciji izkoriščala, čeprav bi ji nihče ne mogel braniti in niti zameriti.

To je vse, kar imamo pripomniti k Race-tovemu edinemu dokazu o »očitnem favoriziranju« po KD. Če hoče takšno elementar-

no politično dejanje imenovati z besedo »favoriziranje«, mu to veselje radi dovoljujemo, vendar naj ne zamere, če poudarimo, da s tem še ni svoje trditve prepričljivo dokazal.

ZADEVA JE BOLJ ENOSTAVNA

Popolnoma novega prijema pa se je B. Race lotil v nadaljevanju svojega zadnjega članka, ob branju katerega bi človek sodil, da naš sobesednik sedi v samem političnem tajništvu tržaške KD, ki naj bi imelo neki skrivnosten in do potankosti izdelan načrt o sedanji in bodoči politiki do Slovencev v Italiji in vseh teh skrivnosti je baje B. Race deležen. Saj namreč piše o »sramoti«, ki bi za KD predstavljalo dejstvo, da slovenski katoličani niso v njej organizirani; o začasnem prenehanju pritiska na Slov. skupnost; o enem demokristjanskem koraku nazaj, da bo jutri naredila dva naprej itd. Jedro njegovih izvajanj pa je tale odstavek: »...sodimo, da bo od KD odvisno, ali bo Slovensko skupnost, oziroma njen večji del absorbirala. Tega ne bo mogla preprečiti niti samostojna (slovenska, op. pisca) politična formacija niti njen politični kader.«

V resnici je zadeva o odnosih tržaške KD do Slov. skupnosti, do slovenskih katoličanov in do slovenske manjšine mnogo bolj enostavna in preprosta, kot izhaja iz — rekli bi — fantastičnih izvajanj predsednika SKGZ.

Gre za okrepitev pogodbene moči

O odnosih s Slov. skupnostjo: KD (kot tudi ostale italijanske politične stranke) je kratkoma moralna vzeta in znanje njen obstoj, ker je politična formacija, ki je na raznih volitvah prejela tolikšno in tolikšno število glasov; ker ima svoje politične predstavnike v raznih upravno-političnih telesih; ker je — z eno besedo — v tukajšnjem političnem življenju činitelj ter dejavnik, s katerim se lahko sklepajo sporazumi in zaveznitva ali pa se vzpostavi razmerje večina — opozicija. Gre torej za klasičen mehanizem, kakršen velja za vsak večstrankarski politični sistem, pri čemer Trst prav gotovo ne more biti izjema.

O odnosih s slovenskimi katoličani: kot stranka, ki se sklicuje na krščanska in katoliška načela, tržaška Kršč. demokracija ne more prezreti dejstva, da so slovenski katoličani v tržaški škofiji postali po zadnjem ekumenskem koncilu, kar zadeva cerkveno hierarhijo, **avtonomni**, ker imajo svojega slovenskega škofovega vikarja. Gre za institucijo, ki je vsekakor **načelne važ-**

nosti. Naravno je zato, da bi se KD ne mogla sklicevati na kake verske, ideološke in druge razloge, če bi hotela slovenskim katoličanom zanikati politično avtonomijo, temveč jim prav po zgledu cerkvene hierarhije takšno avtonomijo **mora brez pridržkov priznati**. In to ne glede na dejstvo, da nista niti KD niti politična organizacija slovenskih katoličanov konfesionalni organizaciji, to je odvisni od cerkvene hierarhije.

Toda ne glede na imenovanje slovenskega škofovega vikarja v Trstu in na ekumenski koncil bi moral B. Race vedeti, da se slovenski katoličani na Primorskem tudi v težkih časih niso **nikdar** odpovedali politični avtonomiji in tega prav gotovo ne bodo storili danes na ljubo tajništvu KD v Trstu ali Gorici. Kdor torej govori o absorbiranju slovenskih katoličanov po KD, dokazuje, da ne pozna njihove miselnosti, njihovih političnih tradicij in njihove politične zgodovine, ne glede na dejstvo, da

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 28. maja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »S splavom po širnem svetlu«. (Mirko Kunčič - Saša Martelanc). Igrajo člani R.O.; 12.00 Nabožna glasba; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 »Vrata«, radijska drama, ki jo je po Kafkovi parabolii napisal Eric Schaer, prevedel Ivan Savli. Igrajo člani R.O.; 17.15 Obisk v diskoteki; 18.30 Kino, včeraj in danes; 20.30 Il slovenske folklore; Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico junija«; 22.45 Antologija jazza.

♦ PONEDELJEK, 29. maja, ob: 11.50 Popevke treh rodov; 12.10 Brali smo za vas; 13.30 Priljubljene melodije; 18.00 Odvetnik za vsakogar; 19.00 Tržaški pripovedniki: »Renzo Rosso«, (prof. Martin Jevnikar); 21.00 Obletnica meseca: »Ob 400-letnici rojstva Claudia Monteverdija« (Andrej Bratuž); 22.30 Romantični samospeli Franza Schuberta; 22.50 Ameriški motivi.

♦ TOREK, 30. maja, ob: 11.50 Zvočne razglednice; 12.00 Iz slovenske folklorne: Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico junija«; 17.20 Italijanščina po radiu (dr. Janko Jež); 17.40 Glasba za vaš transistornik; 18.30 Iz niza javnih koncertov Radia Trst v sezoni 1965/67; Vokalni oktet »Planika« pod vodstvom Franca Valentinčiča; 19.10 Plošče za vas, quiz oddaja (Danilo Lovrečič); 20.35 Aleksander Dargomižski: »Kameniti gost«, opera v treh dejanjih in štirih slikah.

♦ SREDA, 31. maja, ob: 11.50 Glasovi in slogi; 12.10 Pomenek s poslušavkami (Mara Kalan); 13.30 Melodije iz filmov in revij; 18.00 Ne vse, toda o vsem — radijska poljudna enciklopedija; 19.10 Higiena in zdravje (dr. Rafko Dolhar); 19.25 Zbori, gostje v Trstu: Moški zbor Slovenske Prosvetne zveze iz Celovca pod vodstvom Valentina Hartman; 20.35 Simfonični koncert. Približno ob 21.40: »V spomin slavista Artura Cronia« (Martin Jevnikar).

♦ ČETRTEK, 1. junija, ob: 11.50 Glasbila in barve; 12.00 Za smeh in dobro voljo (Danilo Lovrečič); 17.20 Italijanščina po radiu (dr. Janko Jež); 17.35 Glasba za vaš transistornik; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše (Krasulja Simoniti); 20.35 »Predržeži« komedija v petih dejanjih. Igrajo člani R.O.; 22.45 Slovenski solisti: Pianista Gita Mally in Igor Dekleva - Primož Ramovš; Suita za dva klavirja; Mali noktarno za klavir - Josip Magdič; Mali zoo za klavir - Maurice Karkoff; Capriccio över fotbool za klavir.

♦ PETEK, 2. junija, ob: 9.10: Igra vojaška godba; 10.00 Giuseppe Mazzini, glasnik republiške ideje. Iz spisov v prevodu Alojza Gradnika: Pripravil dr. Lojze Tul; 11.30 Karakteristični ansambli; 12.10 Med tržnimi stojnicami, pripravil prof. Tone Penko; 15.30 »Lisica in kamelije« Ignazio Silone - Roberto Mazzuso - Lelja Rehar). Igrajo člani R.O.; 17.00 Simfonični koncert orkestra Akademije za glasbo iz Ljubljane. Solist Tomaž Lorenz; 18.30 Nove plošče resni glasbe; 19.10 Slovenski znanstveni delavci s tržaške univerze; Marijan Bajce; 20.30 Gospodarstvo in delo. Urednik Egidij Višaj; 21.00 Koncert operne glasbe.

♦ SOBOTA, 3. junija, ob: 11.50 Orkestri lahke glasbe; 12.10 Tržaške ulice in trgi (prof. Lojze Tul); 13.30 Semeni plošče; 15.00 Glasbena oddaja za mladino (Dušan Jakomin); 16.00 Avtoradio - zanimivosti in glasba za avtomobiliste; 17.20 Dialog - Cerkev v sodobnem svetu; 18.30 Retrospektiva jazz; 19.10 Družinski obzornik: »O vzrokih medsebojnega nerazumevanja in naveličanosti« (prof. Ivan Theuerschuh); 20.45 Ženski oktet »France Prešeren« iz Kranja; 21.00 Antonio Fogazzaro: »Mali stari svet«. Prevod in radijska priredba Martina Jevnikarja. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 21.40 Vabilo na ples; 22.30 Za prijeten konec tedna.

TEDENSKI KOLEDARČEK

28. maja, nedelja: Gojko
29. maja, ponedeljek: Majda, Maks
30. maja, torek: Milica, Ferdinand
31. maja, sreda: Angela, Maja
1. junija, četrtek: Radovan
2. junija, petek: Progl. rep., Velimir
3. junija, sobota: Pavla, Klotilda

Dovolj krvi v Vietnamu!

Spričo zapletljajev na Srednjem Vzhodu je stopilo zanimanje za vojno v Vietnamu nekoliko v ozadje. Nekaj je k temu prispevalo tudi 24-urno premirje na bojiščih ob obletnici Budovega rojstva. Premirje pa ni bilo docela popolno. Ameriški letalci so se sicer vzdržali bombardiranja v Severnem Vietnamu. V takozvanem demilitariziranem pasu je pa le prišlo do spopadov med severnimi Vietnamci in ameriškimi mornariškimi četami, čeprav jih ocenjujejo kot malo pomembne, saj je padlo »le« 18 Američanov in 55 severnih Vietnamcev, poleg nekaj sto ranjenih.

Človek prebira take vesti kot nekdanja nemška vojna poročila »Im Westen nichts neues« — »Na zapadu nič novega«, medtem ko so vojaki umirali v strelskih jarkih, granate so rušile domove, na tisoče ljudi je taval v begunstvu.

Razsodnemu človeku je jasno, da za ta »nič novega« pade krivda enako na Američane kot na hanojsko vlado in njene javne in skrite podpornike.

Zdi se pa, da bi oboji radi ustavili prelivanje krvi, samo če bi se mogla oba tabora častno umakniti iz zagate.

Pod pritiskom domačega in svetovnega javnega mnenja je izdal ameriški predsednik Johnson za obletnico »Memorial day«, ki bo 30. maja, posebno poslanico. V njej pravi, da je Amerika sprejela vojno, da ščiti ljudstvo, ki stremi po svobodi Pušča pa še vedno odprta vrata za časten mir in

vabi v imenu vseh narodov vodje nasprotnikov, naj pride do pogajanj, ki bodo privedle do konca prelivanja krvi in do zaključka te žalostne zadeve.

Odgovora na to ponudbo Hanoi še ni dal.

—0—

KOLIKO PREBIVAVCEV IMAJO SLOVENSKA MESTA?

»Prikazi in študije« Zavoda SR Slovenije za statistiko so prinesli v svoji 11. - 12. številki lanskega letnika podrobno statistiko o prebivavstvu slovenskih mest. Iz nje je razvidno, da je imela Ljubljana 1. 1966 okrog 189.500 prebivavcev. Od tega je odpadlo na pravo mestno jedro 156.426, na priključene okoliške kraje pa 33.074 prebivavcev. Od leta 1961 se je pomnožilo prebivavstvo Ljubljane za malo več kot 14 odstotkov, od leta 1869 pa skoraj za 416 odstotkov.

Druga večja slovenska mesta imajo naslednje število prebivavcev: Maribor (s priključenimi kraji) nad 109.000, Celje 33.000, Koper 14.061, Izola 7.973, Piran 5.782, Kranj 25.000, Murska Sobota 8.375, Nova Gorica 10.883, Novo mesto 10.662, Postojna 5.398, Ptuj 9.385, Slovenj Gradec 4.724, Skofja Loka 6.022, Tolmin 2.293, Trbovlje 16.453 in Bled 4.503. Izmed tradicionalnih slovenskih mest je imenovati še Kočevje, ki je imelo lani 6.685 prebivavcev, Brežice 3.124, Jesenice 15.955, Kamnik 5.836, Lendavo 2.739, in Slovensko Bistrico 4.935.

Kraji na Primorskem, ki jih zdaj uradno štejejo za mesta, so še: Ajdovščina (3.629), Bovec (1.374), Idrija (6.092), Ilirska Bistrica (3.908), Sežana (2.800).

Nad 100.000 prebivavcev imata torej le dve slovenski mesti, nad 150.000 pa eno samo (Ljubljana).

Za Slovenijo je sploh značilno, da je mestno prebivavstvo razdrobljeno na mnogo manjših mest, kar je posledica na široko razpredene industrializacije, delno pa tradicionalne slovenske ljubezni do življenja v manjših naseljih in bliže naravi. Z urbanističnega stališča pa predstavlja to velik problem, ki ga bodo morale slovenske oblasti prej ali slej rešiti z modrim urbanističnim načrtovanjem in s strogo obveznimi predpisi.

ŠKODLJIVA ZABAVALA

Televizija je poučno in zabavno sredstvo, s tem se vsi strinjamo. Resnica je tudi, da zgubijo prevneti ljubitelji televizije dosti časa pred zaslonom. Njujorški profesor Crgeder je pa ugotovil, da more televizija tudi kvarno vplivati na človeški organizem. Kdor gleda televizijo do devetih zvečer težko zaspi do polnoči. Če vsak dan strmiš v sprejemnik, boš imel vsi noč nemirno spanje. Preiskave so tudi dokazale, da oslabi tudi spomin pri stalnem gledanju.

Zdi se pa, da profesor malce pretirava.

OBCNI ZBOR SLOVENSKEGA GOSPODARSKEGA ZDRUŽENJA

V prostorih tržaške Trgovinske zbornice ul. S. Nicolò 5 bo v nedeljo, 28. t. m., ob 8. uri ob prvem sklicanju, ob 9. uri pa ob drugem sklicanju redni občni zbor Slov. gospodarskega združenja.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Pazite na uro!

Opolnoči med 27. in 28. majem, to je med soboto in nedeljo, bo treba pomakniti kazalce na uri za eno uro naprej. Ob polnoči torej na eno zjutraj! Takrat namreč stopi v veljavo »legalna« ali »poletna ura«, ki bo v veljavi do 24. septembra.

Marsikdo bo godrnjal na to »časovno« novotarijo, ker bo moral zjutraj prej vstati, zvečer pa prej... v posteljo. Pravzaprav pa to ni novotarija, ker je bil v Italiji upepljan uradni čas že leta 1916 med prvo svetovno vojno. Trajal je do konca vojne. Drugič so ga upeljali med leti 1940 do 1945.

Glavni namen je ta, da se prihrani uporaba električne energije. Sonce namreč vzhaja v mesecu juniju povprečno že pred peto uro in zahaja okrog osme ure zvečer, kar se pa ne strinja z našimi urnimi kazalci. S poletno uro bomo imeli eno uro sonca več na dan in bomo torej prihranili na luči; sicer ne dosti, v treh poletnih mesecih okrog 1200 lir na družino. Če pa preračunamo to vsoto na vsa gospodinjstva v državi in še na industrijska podjetja, pa že skočijo ven milijarde.

Obstaja pa še druga dobrota, če se naš čas ujema čimbolj s sončnim. To se pozna na podlagi statistike pri zmanjšanju cestnih nesreč. Avtomobilisti se ne bodo vračali z nedeljskih izletov, ko bo mrak že prehajal v nočno temo, marveč ko bo še dovolj svetlo. Deveta ura po nedelji je namreč komaj osma sedanja.

Končno pa pomislimo na staro prirodno pravilo: ob soncu na de'lo, ob soncu k počitku. Težko bo le za tiste, ki se bodo hoteli zjutraj ravnati po sedanji uri, zvečer pa po novi.

Nevarnost na Bližnjem vzhodu

V Vietnamu odmeva glas OZN in njene glavne tajnika U Thanta kot glas vpijočega v džungli. Na Sinajskem polotoku in vzdolž egiptsko-izraelske meje bo pa donel kot glas vpijočega v puščavi.

V petek ob treh popoldne so potegnili v mestu Gaza na palači glavnega stana »Môdrih čelad« belo-sinjo zastavo OZN. S tem dejanjem se zapre deset let zgodovine obojnih sil mednarodne organizacije, ki so imele nalogo služiti kot odbijač med sovražnimi Arabci in Izraelci. 3500 moderno opremljenih vojakov, po večini Indijcev in Jugoslovanov, pod poveljstvom indijskega generala Rikhya, je bilo razpostavljenih od leta 1956 dalje v 56 km dolgem obmejnem pasu pri mestu Gaza in ob 185 kilometrov dolgi egiptsko-izraelski meji od Rafaha pri Sredozemskem morju do zaliva pri Akabu. Te čete so deset let uspešno držale vsak-sebi Arabce in Izraelce, čeprav so včasih švigale krogle tudi preko njihovih čelad. Obe sosedni državi sta tudi bili zadovoljni z »oboroženo mirovno silo«.

V četrtek pa je egiptovski predsednik Naser kar na lepem zahteval od glavnega tajnika U Thanta, naj odpokliče vse sile OZN s spornega ozemlja. Naserjeva zahteva še ni tako čudna, če pomislimo, da bi se rad pomeril z izraelskimi sosedi z oči v oči. Bolj vzbuja iznenadenje takojšnji U Thantov umik, ki je že 24 ur kasneje ukazal četam OZN, naj bodo pripravljene za odhod. Stena med obema sovražnikoma, čeprav še tako tenka, je padla. Poleg zublja na Daljnem Vzhodu, proti nevarnost, da nastane plamen tudi na Bližnjem.

U Thantu očitajo v stekleni palači sami, da se je prehitro udal. Moral bi bil sklicati Varnostni svet ali kako drugače pridobiti na času, da bi se med tem polegla nevarnost takojšnjega vojaškega spopada med Arabci in Izraelci. Ti so obkoljeni od arabskih držav, številčno šibkejši, a vojaško močno na nogah. Zato je tudi izraelski ministrski predsednik Levi Eškol ponosno izjavil, da ne računa na mednarodne vojaške sile, ampak na izraelske.

Angleži in Johnson sam so pa v skrbeh, kako se bo razpletel ta novi gordijski voz. Johnson je baje stopil tudi v stik z Moskvo, da bi se preprečila nova vojna. Krivdo mečejo na U Thanta, češ da se je pustil suniti od Naserja v bok, da je prehitro kapituliral in tudi pripravil OZN ob ugled pri nasprotujočih si državah.

Kaj določa sporazum o Kennedyevi rundi?

Sredi tega meseca je bil dosežen na zasedanju v Zenevi sporazum o Kennedyevi rundi, ki določa znatno znižanje carin v svetovni trgovini, posebno v prid nerazvitih držav. Pogajanja so bila že v nevarnosti, a končno, v zadnjem hipu, je dal ravnatelj GATT-a, Britanec Eric Wyndham White kompromisni predlog, ki je bil sprejemljiv za vse in s katerim so premagali mrtvo točko.

Določeni sporazum določa toliko znižanje carin za posamezne vrste surovin in blaga, da nanese to po mnenju mnogih strokovnjakov 30-odstotno splošno znižanje carin na uvoz. Nekateri pa celo menijo, da bo nanese znižanje skupno celo 35 do 40%. Znižanje carin se nanaša na trgovinski promet v znesku okrog 40 milijard dolarjev. To je približno ena tretjina vse zunanje trgovine industrijsko razvitih držav in ena četrtnina vse svetovne trgovine. Pri sporazumih o Kennedyevi rundi je udeleženih okrog 50 razvitih in nerazvitih držav. Še nikoli na nobeni konferenci o carinskih

Novice po svetu

Gospodarski položaj v Zahodni Nemčiji se je začel, kot kažejo statistike, spetboljšati in Nemci ne pošiljajo več domov tuje delovne sile.

V letalskih krogih vsega sveta se spominjajo 40-letnice Lindberghovega poleta čez Atlantski ocean. Kakšen razvoj je od takrat doživelo letalstvo!

SLOVENSKO-ARGENTINSKA ODPRAVA NA KONTINENTALNI LED

Kot znano, spadajo slovenski gorniki med najboljše planince-plezavce v vsej Južni Ameriki. Njihovo središče je v argentinskih Andah (Bariloche). Letos januarja je slovensko-argentinska odprava ponovno raziskovala Kontinentalni led, kot imenujejo ledenike na celini na južnem koncu Argentine. Zavzeli so nekaj novih vrhov in nekaterim tudi dali imena.

zadevah ni bil dosežen tako daljnosežen sporazum.

Poseben pomen ima znižanje carin za pšenico. Sklenjeno je bilo, da bo znašala pomoč razvitih držav v žitu nerazvitim 4,5 milijonov ton na leto. Od tega bodo dale Združene države 42%, Skupni evr. trg 23%, drugo pa Velika Britanija in Japonska (po 5%), nordijske države, Švica in Argentina. Nekateri industrijske države so ponudile nerazvitim državam visoko znižanje carin za njihove tropske pridelke. Znižanje carin bo dokončno uresničeno v petih letih.

Svetovni javnosti bo le počasi prišlo v zavest, kako velik pomen za svetovno gospodarstvo ima ta sporazum.

—0—

Razvejana skupnost

(Nadaljevanje s 1. strani)

je silno nevarno, tvegano in drzno biti v politiki prerok.

O odnosih do slovenske manjšine: strinjamo se, da so se politične razmere pri nas nekoliko zboljšale. K temu je pripomoglo več činiteljev, vendar je treba objektivno priznati, da je pri tem imela precejšen delež tudi prisotnost Slov. skupnosti. Mnogo problemov je treba seveda še urediti. Mi pa sodimo, da se bodo ta vprašanja mogla laže in učinkoviteje reševati, če se bo še bolj okrepila **politična pogodbena moč** slovenske manjšine, kar je mogoče doseči le s politično valorizacijo tistih slovenskih množic, ki so danes vse predaleč od slovenske zamejske politike.

Pri zagovarjanju tega političnega koncepta nas ne vodijo nobeni politični računi in nobena želja po politični afirmaciji, kot napačno piše B. Race, še najmanj pa je res, da ponavljamo teze KD. Mi predlagamo jasen slovenski politični program in nakazujemo jasno politično perspektivo. Program je minimalen, kar pomeni, da ga lahko sprejme vsak Slovenec, ki je dobre volje in poštenih namenov.

Z zadoščenjem moremo ugotoviti, da zlasti v zadnjem času vrste naših somišljenikov naraščajo, kot je bilo med drugim jasno čutiti ob zadnjih »okroglih mizah« v Trstu. To je dokaz, da smo na pravi poti in da moramo pri tem še bolj vztrajati. Ne zato, da bo zadoščeno našim ambicijam, ki jih nimamo, temveč za dosego resnične slovenske kohezije, ki naj čimveč zamejskih Slovencev združi v razvejano, demokratično, svobodno in napredno skupnost, da se bo lahko uspešno vključila v tukajšnje politično igranje, izbojevala za manjšino vse pravice ter s tem prispevala svoj delež pri demokratičnem razvoju celotne družbe.

D. L.

Razgovor med vzhodnimi in zahodnimi misleci

V drugi polovici prejšnjega meseca se je spet vodil dialog med zastopniki zahodne krščanske miselnosti in vzhodne marksistične. Pobudo za razgovore je dalo »Pavlovo društvo« (Paulusgesellschaft), ki ga je ustanovil pred desetimi leti katoliški teolog dr. Erich Kellner v Münchenu. Njegov namen je razčiščevati pojme na sestankih krščanskih in marksističnih mislecev ter med raziskovalci teoloških in prirodoslovnih ved.

»Pavlovo društvo« je priredilo sestanke s tem namenom že leta 1965 v Salzburgu, leto kasneje v Herrenchiemsee v Nemčiji, letos pa v Marijanskih Laznah na Češkem. Letošnje zborovanje je bilo tem bolj pomembno, ker je sodeloval pri pripravah in razgovorih tudi versko-socialni oddelek Češke akademije znanosti. Razprave so se letos vrtele okrog osrednje misli »Stvarstvo in vera«. Navzočih je bilo nad 200 znanstvenikov iz vzhodnih in zahodnih držav.

Zanimiv je tudi pregled udeležencev na

tem ideološkem zboru med Vzhodom in Zahodom, med marksisti in kristjani na tleh marksistično usmerjene države. Od katoliške strani so bili prisotni poleg drugih bogoslovnih znanstvenikov tudi zastopniki rimskega tajništva za neverujoče, ki ga vodi dunajski kardinal König. V razprave so posegali katoliški, protestantski in pravoslavni teološki profesorji z Vzhoda in Zahoda. Udeleženi so bili tudi odposlanci znanstvenih akademij iz Prage, Sofije, Bukarešte in Beograda; varšavska in moskovska akademija, čeprav povabljeni, nista poslali svojih zastopnikov. Pač pa so bile zastopane komunistične stranke iz mnogih držav, med temi tudi francoska in italijanska.

Iz teh razgovorov marksističnih in verskih teoretikov pa se seveda še niso rodili kakšni stvarni in otipljivi zaključki. Sestanki so pa dokaz, da išče človeštvo nova pota iz zamrznjenih ideoloških pozicij in iz totalitarne miselnosti.

Tržaškega

„Okrogla miza” Mostu in Zaliva

Uredništvi revij Most in Zaliv sta priredili v petek, 19. t. m., v mali dvorani Kulturnega doma v Trstu »okroglo mizo« o temi, ki je zajemala mnoge aktualne probleme, ki so danes v središču zanimanja Slovencev tostran in onstran meje. V razpravo so prišla vprašanja slovenske narodne zavesti in državnosti, kulturne politike, odnosov med zamejstvom in osrednjo Slovenijo, zamejske slovenske politike, politike določenih tukajšnjih slovenskih ustanov itd.

Za »okroglo mizo« so za revijo Most bili uredniki Drago Štoka, Alojz Rebula in Aleš Lokar, za revijo Zaliv pa uredniki Boris Pahor, Marko Kravos in Filip Fischer.

Po uvodnih besedah Draga Štokes in Borisa Pahorja, ki sta obrazložila poslanstvo revij, zlasti v zvezi z nekaterimi polemimi očitki, ki sta jih bili reviji deležni s strani tržaškega slovenskega dnevnika, je Alojz Rebula navedel nekaj dejstev, iz katerih bi po njegovem izhajalo, da je danes slovenstvo v stiski in krizi. Boris Pahor je isto misel ponovil z naštevanjem drugih dejstev, pri čemer se je tudi mnogo skliceval na vsebino svojih »Glos« in razprav, objavljenih v dveh zadnjih številkah Zaliva. Aleš Lokar je obravnaval temo slovenske zaprtosti, medtem ko sta Marko Kravos in Filip Fischer kot predstavnika najmlajše razumniške generacije govorila o

problemih, ki to generacijo najbolj zanimajo in zaskrbljujejo.

Po teh intervencijah je nastala živahna razprava. Pri tem smo ugotovili, da sta le dva diskutanta polemično nastopila proti kulturnikom za okroglo mizo, medtem ko so se ostali v glavnem z njimi strinjali.

Mi smo sicer pristaši »okroglih miz« in smo celo mnenja, da jih je bilo doslej premalo in da so zato še potrebne. Zdi se pa nam, da je bilo v petek v razpravi preveč vprašanj hkrati, zaradi česar niso poslušavci mogli priti nobenemu vprašanju do dna. Kazalo bi zato prihodnjič načeti razpravo o posameznih problemih in jih skušati poglobiti. Prav zaradi preobširne zaje-te problematike je na petkovem večeru večkrat prevladala pesimistična nota, ki po našem mnenju ni ne upravičena ne umestna.

Kljub tem dobrohotnim kritikam pa moramo prirediteljem priznati, da so se pogumno in pošteno lotili obravnavanja vprašanj, ki so bili prevečkrat pravi tabuji. V zadoščenje pa naj bo nam in njim dejstvo, da je nabito polna dvorana pozitivno reagirala na njihova izvajanja, kar je jasen dokaz, da niso njihova prizadevanja zaman. In prav poslušavci so važni ter predstavljajo pravi barometer ljudske volje in ljudskih želja ter potreb.

Kvaliteten nastop gojencev šole Glasbene Matice

V mali dvorani Kulturnega doma v Trstu je bil v nedeljo popoldne drugi nastop gojencev šole Glasbene Matice. Zdi se nam, da so prireditelji letos pravilno ravnali, ko so odločili, da bodo javnosti predstavili samo najboljše gojence. Nedeljski nastop ni bil zato običajna in čestokrat tudi dolgočasna šolska prireditev, temveč že kar kvalitetna predstava, ki je nudila poslušavcem precejšen glasbeni užitek.

Prvi je nastopil gojenec 5. razreda Ravel Kodrič, ki je na klavirju zaigral štiri zahtevne Mozartove skladbe. Mladega pianista smo že večkrat slišali in smo zato že poznali njegovo glasbeno nadarjenost. Pri njem moremo ob vsakem nastopu ugotoviti napredek. Prav gotovo se ta gojenec z nadaljnjim študijem more razviti v odličnega pianista.

Basist Ivan Sancin in sopranistka Editah Canziani sta zapela Michlovo »Pevcu« in arijo iz Verdijeve opere »Don Carlos«, oziroma Simonitijevo »Pomlad« in arijo iz Mozartove opere »Čarobna piščal«. Sancin je ponovno dokazal, da lahko postane dober pevec, saj ga je narava obdarila z lepim barvitim glasom, ki ga s poglobljeno glasbeno kulturo more še bolj izpopolniti. Canzianijevi se pozna, da je začetnica in ni bila pri nastopu tako sproščena kot Sancin. Ta je v spremstvu godalnega kvarteta nato še zapel Slovenskega »Pesmi moje matere«.

Naslednja točka je bil Debussyjev »Dan-

ce sacre et profane« za klavir in godalni orkester. Solist je bil gojenec 5. razreda šole Aleksander Rojc, orkester pa je vodil gojenec dirigentskega tečaja Janko Ban.

Mladi Rojc je skladbo zaigral tako temperamentno, da smo imeli občutek, da imamo pred seboj že rutiniranega pianista. Tudi temu gojencu ne manjka glasbene nadarjenosti in predvsem občutka zanjo. Če bo vztrajal pri delu, bo dosegel še lepe uspehe.

Orkester Glasbene Matice je nato pod mojstrsko taktirko Oskarja Kjudra izvedel Sorkočevičevo »Simfonijo v D-duru«, s čimer se je zaključil prvi del nedeljske lepe in uspele prireditve.

V drugem delu je poslušavcem pripravil pravo presenečenje mladinski pevski zbor iz Devina-Nabrežine, ki je pod vodstvom profesorjev Ambrozeta in Radoviča zapel sedem pesmi. Od zadnjega nastopa je ta zbor, ki je še kar številen, vsekakor naredil velik napredek. Razpolaga z dobrimi glasovi, je discipliniran in dobro izvežban. Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da je to najboljši mladinski zbor na Tržaškem. Dirigentoma gre vsa naša čast in smo jima lahko hvaležni za trud in požrtvovalnost.

Nedeljski nastop je bil prav gotovo eden najboljših iz niza dosedanjih prireditev šol Glasbene Matice. Tudi udeležba je bila prav lepa.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Kulturni dom

V ČETRTEK, 25. T. M., OB 16. URI
(abonma nedeljski popoldanski D1)
V SOBOTO, 27. T. M., OB 21. URI
(sindikalni abonma G in invalidski)
V NEDELJO, 28. T. M., OB 16. URI

Silvano Ambrogi

BIROZAVRI

(I Burosauri)

Prevod: NIKO KOSIR — Zvočna oprema: PAVLE MERKU' — Režija in odrska realizacija: J O Z E B A B I C

V TOREK, 30. T. M., OB 21. URI

(sindikalni abonma)

ALFRED NEOCLES HELINEQUIN

MOJE DETE

komedija v treh dejanjih

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na telefonu 73-42-65.

GOSTOVANJE DRAME SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA IZ LJUBLJANE

Ivan Mrak

MARIJA TUDOR

HIMNIČNA TRAGEDIJA

V SOBOTO, 3. JUNIJA 1967, OB 21. URI

V NEDELJO, 4. JUNIJA 1967, OB 17. URI

Beneška Slovenija

Dreka:

ZA NOV PREHOD

Ob meji Beneške Slovenije je odprtih sicer kar precej obmejnih prehodov, toda niso vsi odprti za avtomobilski promet. Največ jih je dvolastniških ali s prepustnicami. Take vrste prehod je tudi tisti pri Solarjih blizu Dreke. Tudi na tem kraju se ljudje še v lepem številu poslužujejo ceste za preko meje. V prejšnjem mesecu so zapisali 678 prehodov. Bilo bi jih pa še dosti več, ako bi bila meja tukaj odprta tudi za avtomobilski promet, kar je tudi možno. Če bi prišlo do tega, kar je tudi želja vseh vasi tod okrog, bi ti zapuščeni kraji malo zaživel s tujskim prometom.

V tem pogledu je ta mesec zasijalo blede upanje. Prišla je skupina zastopnikov obmejnih in tehničnih uradov z dreškim županom, ki so si ogledali prehod in se posvetovali, ali bi se mogel urediti tod preko tudi avtomobilski promet in da bi se pri Solarjih povzdignil blok v prvi razred. Domačini to upajo in pričakujejo.

Čedad:

USADI

Prejšnji teden se je zopet pokazalo, kako so še vedno nevarni zemeljski usadi ob glavnih cestah in tudi v naseljih samih.

Niti ni bilo tako strašnih nalivov, in vendar je bila ogrožena cesta, ki veže Gorenji Brnas s Kosto v špetrski občini. Velike skale v kamnitem pobočju nad steno grozijo, da se bodo zdaj zvalile na cesto. Na kraj je prišla posebna komisija, da si ogleda pretečo nevarnost, ki bo poškodovala ne le cesto, ampak bo morda zahtevala tudi kako žrtev, zato so popravila nujno potrebna.

Podoben slučaj se je pripetil prejšnji teden že v Čedadu samem. Ko se je v bregu nad langobardskim svetiščem zmeščala zemlja zaradi deževja, je zgrmela z višine precejšnja skala in je udrla streho spodaj stoječe dvonadstropne hiše. K sreči ni bilo smrtnih žrtev.

SREDNJEVROPSKO KULTURNO SREČANJE

Te dni bo minilo eno leto, odkar so se zbrali na goriškem gradu, na pobudo revije »Iniziativa Isontina«, književniki iz raznih srednjeevropskih držav. Predavali in brali so svoja dela pesniki in esejisti o današnji poeziji.

Lep uspeh in močne pobude za kulturno sodelovanje sosednih narodov so oplodile misel, naj se takšni sestanki ponavljajo vsako leto.

Zato je »Iniziativa Isontina« začela tudi letos pripravljati podobno literarno-kulturno srečanje, ki bo obravnavalo prozo po drugi vojni. Kongres je določen za dneve od 9. do 13. septembra na goriškem gradu. Povabljeni so književniki in pisatelji iz Avstrije, Češke, Jugoslavije, Nemčije in Madžarske, poleg italijanskih in domačih. Namen sestanka je, kritično prikazati in medsebojno presoditi književno dejavnost v prozi iz vsake naštetih držav.

POTREBA ŠOLSKIH STAVB

V Gorici se občuti že več časa potreba po novih in sodobno urejenih šolskih poslopih. Priznati je treba, da skuša občinska uprava v zadnjih časih odpomoči tej

- Kranjska dolina

Rajbelj:

ZBOLJŠAVE V RUDNIKU

V začetku meseca je prišlo med rudniško upravo in sindikalnimi združenji do nekkih sklepov za izboljšave rudniških naprav in tudi za nekatere ugodnosti v prid delavstvu.

Uprava AMMI se je obvezala, da bo modernizirala naprave za večjo proizvodnjo cinkove in svinčene rude. Začeli bodo tudi z obširnimi novimi raziskavanji rudninskih zemeljskih plasti v novih rovih. Prišlo bo dalje do nekaterih ugodnosti pri tedenskem počitku za rudarje, ki delajo v izmenah in s skrčenim urnikom. Ti tedenski delopusti naj bi se uredili tako, da bodo ob sobotah ali ponedeljkih, kar bi dalo rudarjem možnost do 48-urnega prostega časa. Uporabili ga bodo lahko za počitek in za svoja domača dela. Vse to so pa šele drobci za splošne izboljšave in za sigurnost dela ter zaslužka v rajbeljskem rudniku.

Trbiž:

UPRAVNI OBISKI

Trbiška občina je bila ena izmed prvih, ki je uvedla kulturne in športne izmenjave s sosednimi občinami v Avstriji in Sloveniji.

Poleg teh stikov je že večkrat prišlo tudi do koristnih sestankov med sosednimi obmejnimi občinskimi upravami, zlasti z onimi z Jesenic in iz Radovljice. Tako je imel trbiški župan Di Gallo tudi prejšnji teden v gosteh novoizvoljenega jeseniškega župana Franca Zvana in radovljiškega Stan-ka Kajdeža. Spremljala sta ju tudi oba prejšnja župana Jesenic in Radovljice. Na sestanku so se občinski voditelji pomenili o potrebnem nadaljevanju obojestranskih stikov, ki so v prejšnji poslovni dobi prinesli že toliko koristi.

Tudi občani s trbiškega in gorenjskega okraja spremljajo z zadovoljstvom utrjevanje plodnega sožitja, o katerem bi si še pred nekaj leti niti sanjati ne mogli.

potrebi. Nekatera šolska poslopja ne ustrezajo več sedanjim pedagoškim načelom. Imajo ponekod pretesne in zatohle učilnice.

Klasičen vzgled je na primer prav na slovenskem učiteljskišču. Večina učilnic je dovolj razsežnih. En razred se pa mora stiskati v stranski sobici za tajništvo, ki je svoj čas služila za hrambo starih papirjev. Ima eno okno in zdaj tropsko vročino, pozimi je pa mrzla.

To le kot primer, kako so potrebna v mestu nova šolska poslopja. Občina pa ima zdaj v načrtu gradnjo desetih šolskih stavb za dve milijardi lir. Ta obsežni načrt se bo izvajal postopno. Do prihodnjega šolskega leta bodo končane stavbe za otroške vrtce pri pevmskem mostu, v Stražicah v ulici Marconi in za osnovno šolo pri pevmskem mostu. Skupni znesek za te so preračunani na 210 milijonov lir. Za 211 milijonov lir so že oddana v najem dela pri strokovni šoli na Katariniju in za otroško ter osnovno šolo v ulici Cipriani.

Občina je tudi že prosila za državno in deželno podporo za nove šolske stavbe in za popravilo nekaterih v predmestjih. Tu pride v poštev tudi šola v Pevmi za 45 milijonov ter obnova šolskih poslopij v Podgori in v Standrežu; za obe je predvidenih 50 milijonov lir.

Za srednje šole ima občinska uprava tudi velikopotezne načrte. Namerava zgraditi novo učiteljskišče v ulici Puccini za 260 milijonov. In končno slišimo tudi o postavki 380 milijonov lir, namenjenih za slovenske srednje šole. Prav te večje postavke so pa odvisne, če in kdaj bo država priskočila na pomoč. Seveda, takrat bo moral imeti tudi slovenski del goriške občinske skupnosti svojo besedo, zlasti kje naj se postavijo poslopja za slovenske srednje šole.

Peč:

ZELJE VAŠCANOV

Prebivavci s Peči nam pišejo s prošnjo, da objavimo sledeči dopis:

»Občinska uprava v Sovodnjah je pred časom objavila, da je odobrilo ministrstvo za javna dela 30 milijonov lir za asfaltiranje občinskih poti Ker so ceste v Sovodnjah že skoraj vse urejene, nameravajo občinski možje s tistim denarjem graditi novo cesto, ki bi povezala Rupo in Sovodnje v ravni črti za pečanskim pokopališčem.

Prebivavci s Peči se sprašujemo:

1. Zakaj bi občinska uprava ne dala asfaltirati ceste s Peči v Rubije. Ob cesti stoji že 10 hiš in je možnost za zidavo novih. Napeljana je že telefonska, vodna in električna zveza.

2. Ta cesta po Malniščah bi bolje povezala vse kraje, tudi z Vrhom ter z avtobusno in železniško postajo v Rubijah.

3. Cesta je že sedaj polna prometa in sta-

Iz Goriške

novalci morajo požirati ves prah. Tudi oni bi morali biti deležni, kot vsi davkoplačevalci, občinskega skrbstva.

4. Izgovor, da teče ob cesti Vipava v razdalji 10 metrov ne drži. Nekaj opornih nasipov je treba, kot pri 8 kilometrov dolgi cesti iz Rubij v Zagraj, ki vsa visi nad Vipavo in Sočo.

5. Iz Rupe in s Peči imamo v širini 600 metrov dve cesti z istim ciljem: Stradalto in čez Malnišče; zato ni treba še tretje, ki bi rezala tudi zemljišča.

6. Sprašujemo se tudi, čemu ne bi občinska uprava poskrbela za asfaltiranje ceste s Peči v Standrež. Cesta, najbližja za Gorico, ima že zloženo kamenje in je pripravljena za asfaltiranje že od leta 1922.

Vljudno prosimo vse oblasti, da upoštevali upravičene prošnje pečanskih prebivalcev.

Podpis.*

KULTURNI RAZVOJ

Tudi goriška italijanska javnost si prizadeva pokazati, da noče zaostajati za drugimi mesti, kar se tiče kulturne dejavnosti. Zadnje mesece smo imeli priložnost obiskati razne umetniške razstave, poslušati dobro uspele koncerte in predavateljske večere v italijanskih dvoranah.

V vrsto teh prizadevanj spada tudi ustanovitev Goriškega komornega orkestra. V ponedeljek je prvič nastopil v Telovadni dvorani pod vodstvom Luigija Toffola, profesorja na tržaškem konservatoriju. Kot solistka na vijolino se je izkazala mlada tržičanka Fernanda Selvaggio, ki je igrala že na italijanskem in jugoslovanskem radiu.

ZDRUŽENI SOCIALISTI

Predzadnje nedeljo je bilo sklicano zborovanje goriške italijanske socialnodemokratske in italijanske socialistične stranke, ki sta združeni v enotni socialistični stranki ali PSU.

Na zborovanju so udeleženci izglasovali tudi sklepe, ki se tičejo enakopravnosti in harmoničnega sožitja s slovensko manjšino. Rečeno je, da se morajo uresničiti vse pravice slovenske manjšine v ustavnem duhu ter da so se zaradi levega centra vključili Slovenci v razne upravne odbore. Ta misel zveni nekoliko polemično, ker si je slovenska manjšina na Goriškem izvolila razne slovenske odbornike v občinske, pokrajinske in deželne svete tudi preko svojih samostojnih organizacij.

Na zboru so izvolili tudi novi odbor goriške PSU. V njem sedijo med drugimi Peter Sancin, Ivan Marinčič in Marko Waltritsch. Marinčič, goriški urednik Primorskega dnevnika, je tudi član ožjega odbora z delokrogom za informacije in stike s slovensko manjšino.

KMEČKA BANKA

GORICA, Ul. Morelli 14 — Tel. 22-06

Vam nudi ugodne pogoje za trgovske posle in bančne storitve (vezane in proste hranilne vloge, tekoče račune, posojila, vnovčenje in eskomptiranje trgovskih menic, posle z inozemstvom, menjava tujih valut, plačevanje davkov, telefona, luči itd.)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Harmoniae morales Jakoba

Kaendla Gallusa

Pri založbi Slovenske matice je izšla 300 strani debela knjiga, velikega formata, razkošna po svoji zunanosti, z jasnimi notami ter s skrbno napisanim besedilom. Na platnici in na ovitku je portret, ki ga obdaja napis: *Jacobus Häendel Gallus dictus Carniolus; aetatis suae XL: anno: MDXC.* Pod portretom je z rdečimi črkami zapisan naslov knjige: *Harmoniae morales*. Knjigo je uredil in ji napisal uvod Dragotin Cvetko, ki je tudi poskrbel, da je pred tremi leti izšla podobna knjiga s skladbami Jakoba Gallusa, Gabriela Plautziusa in Joannesa Baptiste Dolarja, treh odličnih predstavnikov slovenske glasbene emigracije v 16. in 17. stoletju.

Skladbe so napisane v notni pisavi in v ključih, ki so sedaj v rabi; le namesto dveh črtovij, ki smo naju vajeni, v svoji praksi, so Gallusove skladbe v omenjeni zbirki pisane na štirih: to je potrebno, ker bi bile sicer prepletajoče inje polifonih melodij zamešane in nepregledne. Taktic v izvorniku ni in jih zato v njihovem pravem pomenu tudi ta izdaja nima, le zaradi preglednosti so uporabljene pikčaste črte. Besedilo je urejeno po pravilih sedanjega latinskega pravopisa.

Zakaj se je Gallus odločil za svetno pesem, ko vemo, da je v glavnem živel v cerkvenem okolju, da so mu bili mecenji in varuhi opatje in škofje, da se je posvetil cerkveni glasbi, da bi mogel pomagati svojim prijateljem v boju proti reformaciji, in da je težil za cerkveno in nabožno pesmijo z vso resnostjo in s spoštljivostjo tistega, ki mu je to življenjski namen?

V uvodu v prvo knjigo, ki obsega 14 skladb in jo je Gallus posvetil svojim prijateljem, pravi, da zdaj ne zahtevajo morda le posamezniki kake posamezne stvari od njega, temveč vsi vse. Zlahka glasba ni nikomur, ki je plemenitega srca, odrekla svojih uslug; zato želi vsakomur ustreči s svojim neznatnim talentom, ki mu ga je zaupal Umetnik lepih umetnosti. Cerkveni zbor ga nepretrgoma zaposluje že tri leta: nekaj je nudil, kar se poje in poslušala skoraj vsak dan; marsikaj bi še dodal, ko bi bile njegove moči kos položaju. Prijatelji ga medtem nagovarjajo, naj od časa do časa prekine svoje skrbi s kakim veseljem, in ga vabijo med ljudi, k igram, predstavam, na večerje, med domače. »Naj jim nasprotujem? Dobri so, ker kot vse kaže, skrbijo bolj zame s tem, da mi svetujejo občasno prekinitve resnejše glasbe kot za svoj užitek. Vdajmo se nekoliko njihovim skrbem in njihovi vnemi.«

V istem uvodu piše Gallus tudi: »Namesto Madrigalia imenujem te svoje veselejše pesmi Moralia in želim, da se tudi v bodoče tako imenujejo, kajti večina običajev in navad še zdaleč ni razuzdana in se plaši še sence spolzkosti.« Skladbe te zbirke spadajo v resnici v posebno zvrst med motetom in madrigalom. Po besedilu so odraz duhovnega osredja tedanjih škofovskih dvorcev in samostanov, kamor so se stekali vplivi sholastične filozofije, srednjeveške mistike, antične filozofije in poetike o morali in življenju; sem in tja se v to mrko obzorje nasmehne kaka zemška radost, četudi v ljubki sliki iz narave ali v šaljkvi o ženski, ki naj bi jo izbral za ženo.

Če Gallusove moralne pesmi grupiramo po nekaterih skupnih lastnostih, utegnemo dobiti sledeče skupine:

Pesmi o človeški usodi. Take so med drugimi (navajam v prostem prevodu začetne besede): Pomislite, siromaki, kdo in kaj ste; Ko bi vedel, o človek, kaj si in od kod prihajaš; Vztrajaj in potrpi, nekoč ti bo to trpljenje koristilo. O smrt, kako neizprosni in žalostni so tvoji zakoni; itd...

Pesmi o krivici in laži, ki vladata po svetu; Hram deveterih sestra je na tleh, porušen... lakota naš je ponos; Boli me, ker goljufija vlada na svetu; Najiminentnejši kralj na svetu je danes denar; Dobrim nikoli ne manjka težav in bojev; Nihče ni pogodu bedakom, če ne poje.

kar je njim všeč; Če želiš biti drag in slavljen, se uči prilizovanja.

Tudi bojna pesem ne manjka: Heroji, bojujte se, junaki k orožju hitite.

Sledijo slike iz narave: Vsakdo proizvaja glasove na sebi lasten način: gos, kukavica in kos; Pridi, sladki prijatelj, in mi prinesi nočno uteho; Teče mali zajček in stoče.

Pesmi, ki zadevajo osebno avtorja, nekatere s šaljivo vsebino:

Torej s kakšno žensko naj se poročim? Tisto hočem, ki mene noče, tisto ki me hoče, pa jaz nočem; Zavistnež, kako da samo tebi ne ugaja moja glasba? Želim ugajati dobrim in biti zoprni hudobnim; Svoboda duha je hrana in prava uslada; itd...

Zakaj je Gallus v svojih vokalnih skladbah uporabljal latinščino? V uvodu, ki smo iz njega poprej citirali, piše: »Ker je latinski jezik najbolj znan, razširjen in povsod domač, mu bom zaupal vse kar izhaja iz človeških navad, iz umetnosti, kar bom črpal iz narave same in pesniško obdelal iz pisane zakladnice besed, domisle in dejanj.«

V istem uvodu pravi nadalje, da bi mogli vsi narodi razumeri in uživati visoko umetnost Nemcev, Italijanov in Francozov, ko bi le-ti v svojih delih uporabljali latinski jezik.

Gallusovih svetnih skladb je sto in so razdeljene v tri knjige. Zbirka, o kateri govorimo, vključuje tri knjige s triinpetdesetimi skladbami. Vse so pisane za štiri glasove. Po načinu, kako jih je oblikoval, so polifone in homofone. Po tedanjem običaju so polifone skladbe pisali v dvodelni, homofone pa v trodelni meri. Gallus je zanj značilno, da je hodil svojo pot in se okoriščal z novjšimi dosežki. Tako uporablja zvečane kvarte in sekunde, zmanjšane kvinte, vzporedne kvarte, menjalne tone, zadržke; na nov način oblikuje akorde, prehaja iz tonalite v tonalitate, pogosto s subdominanto subdomi-

nante; njegova melodija je s kromatiko in pogumnejšimi intervali postala bogatejša.

Gallusova strokovna usposobljenost, glasbene novosti, dosežki predvsem nizozemske in beneške šole ter lastna dogajanja, vse je bilo usmerjeno k istemu cilju, k glasbenemu izrazu, in to po novem estetskem vidiku, po katerem bodi glasba podrejena besedi, naj jo zvočno osvetli in spolpolni. Tako je treba razlagati njeno vneto po tonskem slikanju besed in verzov, povdaranje že obstoječih glasbenih prvin v besedi ter plastičen prikaz dejanja in okolja. Tako na pr. čuješ v 12. skoraj strukturalno obdelani skladbi fanfare in timpane; taka je 43. po občutju ljudska pesem o zvonu; taka je 46. skladba o zajčku, ki smo jo že navedli, in še druge. Te skladbe vsebujejo naturalistične elemente in so nekaki predhodniki poznejše programske glasbe.

In še ena misel se poraja ob tem izrednem opusu. Vokalna skladba je celota, ki jo sestavljata besedni in glasbeni del, in mora v tem svojstvu učinkovati na poslušavca, kateremu je po naravi namenjena. Važnosti besedila v tej glasbeni zvrsti ne poudarjajo samo sedanji glasbeni pedagogi; že Gallus je, kakor smo videli, podrejal glasbo besedilu. Kar se latinščine tiče, v kateri so napisane Gallusove moralne pesmi smo zadnje čase pričala korenitim spremembam. Cerkev sama se je z uvajanjem nacionalnih jezikov odpovedala svoji stoletni tradiciji, ki je vsak na zunaj gledano, predstavljala moč in enotnost. Zato bi se morda zdelo anahronistično izvajati Gallusa v latinščini, predvsem ker je le malo tistih, ki bi razumeli besedilo njegovih skladb. Seveda smemo izvajati njegove stvaritve v izvorniku, kadar gre za stilni koncert s samimi Gallusovimi skladbami ali če hočemo s svojim koncertom podati prerez skozi razvojno pot glasbe.

Ne, tu ne mislim na dokument iz preteklosti, temveč na živo in oživljajočo pesem, kakor je Adamičeva, Mirkova, Vodopivčeva in druge. Kot smo že omenili, obsega ta Gallusova zbirka triinpetdeset skladb, ki so si različne po dolžini in zahtevnosti, po besedni in umetniški vsebini. Marsikaj naš zbor bi se lahko lotil te ali one njegove skladbe in bi tako obogatil svoj spored. Da nam besedilo ne bo delalo težav in da bo naše izvajanje v duhu časa, prosimo naše pesnike, da nam poslovenijo pesmi, o katerih mislimo, da so primerne za naš zbor.

Ha

Nova številka revije „MOST“

Samo kot kroničarji naj zabeležimo za zdaj vsebinsko novo, 13. in 14. številko revije »Most«. Kot uredniki so podpisani Stanko Janežič, Aleš Lokar, Boris Podreka, Alojz Rebula, Marjan Rožanc, Drago Štoka (odgovorni urednik) in Vladimir Vrevec. V oči pade, da med uredniki največ naveden Lev Detela, pobudnik in eden glavnih ustanoviteljev te revije.

Ta dvojna številka obsega čez 100 strani in kot prva številka četrtega letnika se je predstavila tudi v novi, modernejši tiskarski opremi. Ovitek pa je morda za spoznanje pretremno zelen in tudi črke na ovitku vplivajo preveč težko.

Vsebinsko je številka zanimiva, a za povprečnega bravca nekoliko težka, ker gre po večini za dolge in učene razprave. Najbolj pritegnejo bravca trije prispevki Marjana Rožanca: »Nič na Slovenskem«, »Polnost in praznina velikih zavez« in »Zdravica«. Posebno prvi je naravnost pretresljiva analiza današnjega stanja slovenske družbe v etičnem pogledu. »Na Slovenskem se uveljavlja Nič. In ta Nič ni samo vsebina kakega ekstremnega aktivizma ali samo razumniška moda, čeprav je seveda naravno, da je prav med razumniki prigan do najjasnejšega izraza in da se je prav med njimi razvil v programsko ostrino. Ta Nič je splošnejše narave: vtihotapil se je v življenjsko razpoloženje večine ljudi in prav v vse sloje...«, piše Rožanc, nakar podaja razlago, zakaj se uveljavlja med Slovenci ta strašni nihilizem. Zdi se nam, da je njegova analiza ročna, a nepopolna.

Njegova razprava »Polnost in praznina velikih zavez« pa bi zahtevala poseben in temeljit kritični pretres, ki bi osvetlil sprejemljive in tudi nesprejemljive plati njegovega pojmovanja današnjega slovenstva. Tu lahko rečemo le to, da ob-

ravnava ves problem slovenstva preveč samo z idejno-moralne plati, s plati utesnjenega kulturnika, ne da bi upošteval konkretne politične, gospodarske in kulturne razmere. Prav zato so njegove prognoze preveč pesimistične in nejasne. Svoboda zahteva, kot se zdi, samo za neko določeno število ljudi, ki jih imenuje »naša skupina«, ali še za neko »skupino inženirjev in tehnikov«. Kaj pa drugi? Morda meni Rožanc, da drugi ne čutijo take potrebe po svobodi kot »naša skupina«, ali da v svobodi ne bi bili tako koristni? Nismo gotovi, če smo pravilno razumeli njegovo izražanje, ki zadobiva največkrat obliko nekakih pojmovnih šifer in simbolov, razumljivih samo posvečenim; če pa smo ga, sta svoboda in politični pluralizem pri njem še vse preveč relativna pojma, nekaj, kar je le za izbrance.

Rožančevi spisi pomenijo vsak zase pogumno in razumno dejanje, vendar pa v njegovem izvajanju nekaj bistvenega manjka. O tem bi bilo treba — kot rečeno — spregovoriti posebej.

Karel Vladimir Truhlar je objavil uvodna poglavja iz svoje knjige »Pokoncilski katoliški etos«, ki bo izšla v jeseni pri turinski založbi Borla. Kamilo Pertot je prispeval razpravo »Mrtvi in živi Bog«, Aleš Lokar pa začenja razpravo »Dialog in Slovenci«, ki se bo nadaljevala. Boris Podreka je avtor članka »Totem gole stvarnosti« o Pilonovem slikarstvu.

Z zanimanjem preberemo aktualne zapiske na koncu. Na žalost pa revija ni brez tiskovnih napak, ki včasih celo motijo smisel stavkov.

Pesmi so objavili Dane Zajc (»Balada«), Braco Rotar (»Sleme«) in Alojz Rebula (»Kraška Velika noč«). Med tekstom je tudi nekaj posrečenih karikaturnih reprodukcij Pilonovih del.

GOSPODARSTVO

Pazite s škropili!

Dan za dnem prinašajo časopisi novice, kako se je tu in tam kdo zastrupil: otroci ali tudi odrasli so zamenjali posodo, mislili so, da je kaj drugega v posodi, itd. Zelo mnogo se jih zastrupi, ker ukradejo in zaužijejo poškopljeno sadje ali zelenjavo. Zato pa je potrebno paziti. Škropiva naj bodo na mestih, ki niso dosegljiva otrokom; moramo jih pravilno rabiti in zavarovati celo obleko pred strupenim škropivom; če so manj strupena sredstva enako dobra, uporabljajmo taka in pustimo posebno škodljiva.

Sedaj posega zakonodavec v to zadevo, a ne najde pravega merila, ker ni prav, če vse strupe prepove in tudi ne, če vse dovoli. Pri izdelovanju škropiv prihajajo v poštev še drugi interesi.

Človeštvo še išče škropiva, ki ne bi škodovala človeku. Takih je že nekaj, precej drugih pa je le malo škodljivih.

Človeku neškodljiva so škropiva na podlagi kvasijevih trščic. Kvasijevo drevo (*Legno quassio*) je podobno naši akaciji. Raste zlasti ob Karibskem zalivu v Srednji Ameriki in v ozemlju Amazonke. V Evropo pripeljejo debelca, katera potem tu zrežejo in zdrobijo. Iz teh trščic se dobi izvleček, katerega razredčijo z vodo, dodajo malo mazavega mila in škropijo z njim. To škropivo je v različnih gostotah izredno učinkovito proti ušem, a tudi drugim škodljivcem, ki srkajo sok iz rastlin. Za napravno 100 litrov kvasijevega škropiva se vzame 1 do 4 kg kvasijevih trščic in 100 litrov vode. Trščice je potrebno prej skuhati ali par dni namakati v mrzli vodi. Mazavega mila se raztopi po 1 kg na 1 hl. V trgovini se dobijo trščice, pa tudi izvleček v tekočini.

Drugo rastlinsko škropivo dobimo iz cvetov bolhača (*pyretrum*), to je naša modranca. Divja raste marsikje pri nas, v velikih količinah pa v Dalmaciji. Najbrž je prah iz cvetov bolhača najstarejše sredstvo

proti človeškim zajedalcem, to je proti ušem in bolham. V trgovini se dobi bolhač kot prah za prašenje ali kot izvleček za škropljenje.

Tobak je tudi vir za zaščito rastlin. V glavnem se rabi tobačni sulfat, kot ga prodaja monopol ali pa iz tega prirejena sredstva kot Nicol, Nicosan in druga, ki delujejo na podlagi nikotina, strupa, ki je v tobaku.

Danes preizkušajo in uporabljajo že izvlečke iz najrazličnejših rastlin in zelišč za pripravo zdravil, a tudi škropiv, vendar industrija škropiv še ni razvita razen iz kvasije, bolhača in tobaka. Seveda se lahko človek zastrupi tudi s temi, če že ravno hoče: po pomoti pane bo pil teh sredstev, ker so hudo grenka in ogabnega okusa.

PRIDELEK IN IZVOZ ITALIJANSKIH ČEŠENJ

Letni pridelek češenj v Italiji se vrtili okoli 2 milijonov stotov, največ v pokrajini Avellino, kjer znaša pridelek okoli 10% celotnega pridelka ali okoli 200.000 stotov. Sledijo pokrajine Bari, Modena, Verona, Napoli, Caserta, kjer pridelajo med 100 in 200.000 stoti, potem Bologna, Rim, Salerno in Benevento, kjer pridelajo nad 50.000 stotov.

Naši kraji so bili znani po svojih češnjah, posebno so bile znane goriške češnje (*Görzer Kirschen*). V sezoni se je odposlalo iz Gorice do 15 železniških vozov dnevno, v vsej dobi pa nekaj nad 300 vozov. Krmin je navadno odposlal po 3 vagono dnevno. Češnje so šle predvsem v Nemčijo in v Avstrijo, po en vagon dnevno v Prago.

Sedaj tega izvoza ni več iz naših krajev in tisto malo blaga, kar ga je, se konča v Vidmu. Živ pa je izvoz češenj iz jugoslovanskega dela Goriške, ker so najboljše lege za češnje ostale onkraj meje.

Italijanski delavci v Švici

Švica ima nekaj več kot 5,6 milij. prebivalstva, ima pa na razpolago poleg lastnih kapitalov tudi ogromne množine tujih.

Popolnoma razumljivo je, da se izvaja v Švici vse polno velikih javnih del. Komaj so dokončali predor pod Vel. Sv. Bernardom, že pripravljajo vrtanje Mal. Sv. Bernarda, urejujejo velike vode — reke in jezera —, gradijo nove hidrocentrale — posebno v dolini Zermatt, itd. To so dela, ki zahtevajo obilo kapitalov, pa tudi tuje delavske sile, ker domače primanjkuje. Največ je v Švici italijanskih delavcev, in sicer nad 500.000, poleg 200.000 delavcev iz drugih držav, posebno balkanskih. Med Italijo in Švico ni rešeno glede delavstva eno važno vprašanje: švicarska prepoved za vhod otrok in nosnih žensk. Švicarji ne dovolijo Italijanom stalne naselitve, ker nočejo, da bi se spremenilo razmerje med švicarskimi narodnostnimi skupinami: nemško, francosko, italijansko in retoroman-

ska. Pa vendar se to razmerje spreminja, in sicer v korist Nemcev, ki kupujejo zemljo ostalih treh narodnostnih skupin.

Tako je v Švici. Nemci pa kupujejo zemljo in nepremičnine sploh marsikje na svetu: V Evropi zlasti na Irskem, potem pa v Italiji, Spaniji in Portugalski, drugod manj. Zunaj v svetu pa se Nemci brigajo predvsem za Južno Ameriko, kjer nakladajo v zemljo in v druga podjetja ogromne kapitale. V državi Paragvaj so Nemci na ključnih mestih: predsednik republike Stuessner je sin nemškega kolonista; v armadi in pri policiji komandirajo v glavnem Nemci in enako tudi v gospodarstvu. Nemcem so tam naklonjeni predvsem domačini Indios, s katerimi znajo Nemci ravnati.

VINSKI TRG

Vinski trg je zelo tih, mrtev. Delajo se zaključki le za male količine, ki so nujno potrebne. Z ozirom na lansko letino bi moral biti trg drugačen, bolj živ. — V listu »Informatore Agrario«, je izraženo mnenje, da se najbrž na široko trguje z vini, ki so bila po naravi šibka, a so bila od industrije popravljena. Vinski konsum se namreč ni zmanjšal.

INDUSTRIJALNA ŽIVINOREJA

Vse na veliko. V perutninarstvu je že zmagalo to načelo, ker danes so prave kurje farme s stotisoči živali. Pri prašičih zmaga tudi to načelo in sedaj se s precejšnjo naglico uvaja tudi pri govedoreji. V Franciji velja načelo, da so gospodarsko pametne le take goveje črede, ki štejejo od 100 do 120 in več glav. Tu se dela lahko vse s stroji.

KULTIVAR

Na str. 90 strokovnega lista »Socialistično kmetijstvo in gozdarstvo« za to leto piše avtor članka o »kultivarju«, da je ta izraz sedaj mednarodno uveljavljen namesto besede »sorta« in da tega izraza še ni najti v slovenski literaturi. Kdor pa je pazljivo prebral rubriko »Gospodarstvo« v našem listu, je gotovo zadnjih 8 let večkrat naletel na izraz »kultivar«, posebno pri naštevanju sort breskev in jagod, pa celo tudi topolov. Zato se pisateljica članka »kultivar« v omenjenem listu moti.

Cena mleka in mlečnih izdelkov

Mleko je v Italiji od vseh držav SET-a najdražje, mnogo nad določeno mero. Italija se mora tej nižji določeni ceni prilagoditi, kar pa je zelo neprijetno in bo izvedljivo samo z velikimi žrtvami. Drugo leto bi že morale veljati v vsem SET-u enake cene za mleko in izdelke.

V Italiji sta bili dosedaj v glavnem dve ceni: cena za industrijsko mleko, to je mleko, iz katerega delajo sir in maslo ter mogoče še druge izdelke, ter cena za sveže mleko, ki ga takoj oziroma kmalu porabiš za pitje in sploh za uporabo v tekočem stanju. Cene za sveže pitno mleko so bile; oziroma so zelo različne. In kljub temu tudi pri nas ne krijejo proizvodnih stroškov. Mleko je nujno potrebno živilo in hrana, ki bi moralo uživati vso oblastveno skrb in bi mu morala biti cena politična, to je določena od države, a vedno tako visoka, da se proizvajalcu izplača. Pred dnevi je bila v televiziji razprava o mleku in tam smo slišali, da se v Italiji potroši let-

no 64 litrov mleka na osebo. Pri tem pa so velike razlike: v severni Italiji (Bergamo) pride na osebo 93 litrov, v južni Italiji in na otokih pa 28 litrov.

Sedaj veljajo za vso Italijo enotne cene, ki so bile določene od medministrskega odbora za cene (C.I.P.). Ta enotna cena je bila objavljena v uradnem listu (*Gazzetta Ufficiale*) dne 4. aprila. Cena za mleko s 3,7% tolšče, franko proizvajalčeva hiša, znaša 64,35 lir za kg, ali okoli 66 za liter, ker liter mleka tehta navadno 103 dkg. Ta cena bo v veljavi od 3. aprila 1967 do 31. marca 1968.

Istočasno je bila določena cena za maslo, in sicer 1000 lir za kg masla iz pasteurizirane smetane, dobljene s posnemalnikom, ki mora vsebovati vsaj 82% tolšče, ne več kot 16% vode in 2% suhe snovi, ki mora izvirati iz mleka.

Bile so določene tudi cene sirom: parmezana 109.832 lir za stot, gorgonzola 77.436 lir za stot in ementalec 68.750 lir za stot.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ 50 ■■■■■ V RUSKEM UJETNIŠTVU ■■■■■■■■■■ Inž.-J. K. ■■■

Delegacija je precej dolgo klepetala, najmanj 3 ure. Ko sem šel ob 1. popoldne na vremensko postajo, so sedeli h kosilu v dnevni sobi. Bili so dobre volje. Zdravice in govornice so si sledile, pač po ruski navadi.

Enkrat po štirih, ko sem ravno dokončal v rastlinjaku z zadnjima dvema loncema soje, me je ravnatelj poklical. Čakal me je vrh stopnic pred vhodom v hišo in mi rekel: »Povedal sem, da imamo tu Avstrijca agronoma, in visoko prevashoditeljstvo (ekscelenca) gubernator želi nekaj vprašati. Lahko govorite odkrito. Ne bojte se. Ni nobene pastič.«

Potisnil me je skozi vrata. Ni bilo težko ugotoviti kdo je najvišji, postavil sem se pred pravega in v drži »mirno« sem se priklonil. Gubernator me je vprašal, če govorim ruski, na kar sem odgovoril, da po malo.

Drugo vprašanje: »Kako se bo končala vojna.« Odgovor: »Z razsulom Avstrije.«

Tretje vprašanje: »Kdaj se bo to zgodilo?« Odgovor: »Vaša ekscelenca, nisem prerok, a mislim da takrat, ko bodo Združene države nastopile z vso svojo tehniko.«

Četrto vprašanje: »Se mislite po vojni ustaliti v Rusiji?« Odgovoril sem: »Po vojni hočem predvsem dokončati študije. A kje je še to? Mogoče se bom javil še prej med srbske oziroma jugoslovanske dobrovoljce v Odesi.«

Zadnje vprašanje: »Pijete vino?« Odgovor: »Vaša ekscelenca, če je vino dobro, ga rad pijem, če pa je slabo, ga ne maram.«

Gostje so se nasmehnili, gubernator pa je rekel ravnatelju: »Nikolaj Stepanovič, požaluista stakan!« (Ruska beseda »požaluista« je beseda olike, kot angleška »please« in pomeni »bodite tako dobri«, »izvolite«; stakan = kozarec). Ravnatelj je dal

kozarec gubernatorju in ta ga je napolnil iz neke steklenice, ki je stala še skoraj polna pred njim. Imela je napis v latinici, a bila je predaleč, da bi bil mogel popolnoma prebrati etiketo. Gubernator mi je dal kozarec in rekel, naj povem, če je to vino dobro.

Pokušal sem in se mi je zdelo odlično, zato sem rekel, da je. Nato je vprašal, kaj mislim, kakšno vino je to? Odgovoril sem, da je najbrž francoski ugašeni šampanjec. Vprašal me je, če sem že pil francoski šampanjec, in odgovoril sem, da še ne.

»Pa ga sedaj, izpraznite kozarec!« Izpil sem in mi je šlo po vseh žilah.

»Se nekaj,« pravi gubernator, »kako ste mogli reči, da je francoski šampanjec, če pa ga še niste pil.«

Odgovoril sem: »Na steklenici sem opazil napis v latinici in ker Francija — ruska vojna zaveznica — izvaža mnogo vina, zlasti pa šampanjca, sem sklepal, da je vino francoski šampanjec.« »Vot maladjec« je še pristavil gubernator. Glavo je neznatno priklonil in to sem vzel za znamenje, naj grem, kar sem tudi storil. V zmedbi pa se gubernatorju nisem posebej zahvalil, marveč sem samo rekel »spasibo« in dostavil »Zdravstvujte!«

Ko sem na noč — ob 9. zvečer je takrat bilo temno — prišel prebrat barometer, mi je ravnatelj rekel, naj pridem k njemu, ko se vrnem z opazovalnice. In sem šel. Povedal mi je, da je komisija za kmetijska preizkuševališča — ker ta je bila danes tu — zaradi vojnih razmer znatno skrčila program poskusnega dela: Glede meteorološke službe se nič ne spremeni in ta ne sme izpasti pod nobenim pogojem. Največja sprememba je glede preizkušanja sort pšenice. Dosedanje število 32 sort se mora skčiti na 10 največ 15, in sicer na tiste, ki

po dosedanjih izkušnjah izgledajo najbolj obetajoče. Kar zadeva setve, naj se odpravi prva in zadnja. Prva setev bo torej 10. septembra, poslednja 20. novembra, v celoti 8 setev. Prosi me, da drugi dan pomagam Matfeju Fomiču določiti oziroma ugotoviti tistih 10 sort pšenice, ki so se najbolje obnesle v zadnjih 15 letih, od ustanovitve naprej. Matfej Fomič je že obveščen in ima potrebne podatke. To je najnujnejše opravilo, ker bomo morali čez 5 dni sejati. Se ta teden pride uradna odločba glede skrčitve poskusnega dela, je pristavil. »Med prinašavci bo gotovo oni mladi praporščak, ki je bil cel večer zelo živahen. Rekel je, da želi igrati z vami eno partijo šaha. Opozarjam vas, da je dober igralec. Mogoče pride tudi eden tistih treh svetovalcev, ki je tudi velikanski ljubitelj šaha. Gubernatorju so vaši odgovori zelo ugajali.«

Popil sem kozarec čaja in šel. V stanovanju je Blažević spal, ostali štirje pa so se uciili ruski: izmenoma so glasno brali po en sestavek iz »Njive«. S par besedami sem jim povedal, kdo so bili in kaj so hoteli gospodje iz Kišineva. Nekam zadovoljen sem se vlegel.

Drugo jutro je bilo vse kot po navadi: prijatelji v gozd, jaz pa na vremensko opazovanje. Ko sem se vrnil, je že čakal pred naso hišo Matfej Fomič in je rekel, da bo najbolje, če greva v prazno stanovanje prejšnjega »nabljudatelja« in da bova tam najbolj v miru delala.

V stanovanju je bilo v kuhinji nekaj polic in prazna omara, v eni sobi dve postelji s slamnjačema, v drugi sobi pa večja miza s klopjo in 6 stoli. Vse je kazalo, da služi ta soba za nekakšno zbiranje. Matfej Fomič mi je rekel, da spada vsa oprava k stanovanju, torej je del preizkuševališča.

Zložil je na mizo ovoje, na katerih so bile označene letnice od 1900 naprej, to je od začetka, ker preizkuševališče je bilo takrat reorganizirano v sedanjo obliko.

(Dalje)

42 Pokristjanjenje Slovencev N. II.

Vsekakor je mnogo bolj verjetno, da sta pomenili obe besedi res kaka sinonima za Helvaeonase in Hariose ali kaki njihovi značilnosti kakor pa imeni dveh posebnih plemen. Še danes je npr. mnogo izobraženih ljudi, ki jim niso jasni odnosi med izrazi Hindustanci in hinduisti ali derviši, felahi, beduini in Arabci. Tako je tudi Tacitus slišal imenovati razna imena, ki jih ni razumel, in si je skoval po njih predstavo o posebnih plemenih, medtem ko so se v resnici nanašala najbrž vsa na isto pleme.

To velja tudi za dozdevno plemensko ime Nahanarvalos. Očitno je, da nobeno germansko pleme ni nosilo tako dolgega imena in da gre v resnici vsaj za tri besede, katere pa je Tacitus pojmoval kot eno samo. O tistem plemenu pripoveduje, da je častilo neke bogove, ki jih imenuje Alcis. Po mnenju nekaterih komentatorjev njegovega dela je to tretji sklon in bi se torej ta beseda glasila v prvem sklonu Alci ali Alcae. Če upoštevamo, da je v rimljanskih ustih morda izpadel začetni h in da se je prvotni r že tudi v pravem imenu asimiliral v l, kar bi ne bilo nič čudnega, smemo sklepati, da je bilo resnično ime tistih božanstev (ali verjetneje božanstva) Hari, torej Hor. Izraz Alci pa tudi

že spominja na staronordijski izraz Ullr ali Ull za Boga Hora.

Tudi v imenu Nahanarvalos se najbrž spet skriva beseda Har ali Hor. Težko je namreč verjeti, da je Tacitus pravilno zapisal tako dolgo besedo, saj je slabo razumel ali slabo zapisal tudi mnogo krajša imena. Morda bi bili bližje pravilni prvotni obliki, če bi zapisali Naharnavalos. V tej besedi odkrijemo namreč — če jo razčlenimo na zloge: Nahar-na-val-os — kar dve zelo značilni besedi: Har (Hor) in val (volitve), ki sta imeli obe poseben pomen za Solvendce. Besedica an, ki je zastopana v celim izrazu kar dvakrat, je verjetno le nek predlog. V besednjaku staronordijskega jezika najdemo predlog án, ki je pomenil brez ali zunaj, isto kot von — vun (ven), zunaj. Ná pa je pomenilo toliko kot slovenski predlog na. Smisel izraza Nahanarvalos ali Naharnavalos bi se torej nanašal v obeh premerih na neki posebni kraj, kjer so Solvendci častili boga Hora in kjer so se tudi zbirali na večjo za volitve. Ta razlaga je še najbolj verjetna.

Potruje jo tudi natančnejša razlaga izraza Alcis, ki se je morda v resnici glasil Har-sess — Harov visoki sedež. To je bilo najbrž na kaki gori ali na najvišjem holmu vsega

ozemlja, mogoče že kje v gorovju v južni Šleziji. Lahko si predstavljamo, da so Solvendci častili tam boga Hara v kakem gostem hrastovem gozdu in množina dreves se odraža v množinski obliki izraza Alcis. Tacitus tudi posebej poudarja, da Nahanarvalosi niso častili svojih božanstev v podobah in da je šlo za »antiquae religionis locus«, za »kraj starodavne religije«. Vsekakor mu je bilo jasno, da je bila tisto čisto posebna vera iz davnih dob, ki se je razlikovala od vere drugih Germanov. To pa se popolnoma strinja s tem, kar smo že dognali o veri Solvendcev, saj to je mogla biti le vera v slovenskega boga Hora.

Tudi tisto, kar pripoveduje Tacitus, da so duhovniki Nahanarvalosov častili bogove oblečeni v ženska oblačila, in glede češčenja mladine, se da pojasniti z obredi, ki so še danes v navadi v zvezi z obhodi Zelenega Jura (Hura). Častivci Hura so bili pač ovenčani z zelenjem in venci, kar je bila sicer navada deklet.

(Dalje)

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

ŽENA IN DOM

Več vitaminov za dolgo življenje

Nadaljujem z brskanjem po knjigi »Ostani mlad, živi dlje«, iz katere sem povzela ciklus o vitaminih. V zvezi z zadnjim člankom o vitaminu B moram dodati še nekaj, in sicer o blagodejnih vplivih tega vitamina pri tegobah, ki pogosto napadajo ženski spol. Lahko bi rekli, da je ves današnji človeški rod živčen in raztresen, pa vendar pripisujejo še posebno ženskam ti, ne posebno simpatični lastnosti.

Zanostvena raziskavanja so dognala, da lahko s smotrno prehrano odpravimo mnogo oblik takojmenovane »živčnosti«, ki jo iz lagodnosti ponavadi pripisujemo sodobnemu utripu življenja. Dokazalo se je tudi, da je za naše živce potreben kalcij ter trije vitamini B₁, B₆ (tiamin), amid nikotinske kisline in B₁₂. Vsi ti elementi pa so, kot smo že omenili, v obogatenu mleku, to se pravi v mleku, kateremu smo pričesali mleko v prahu.

Isto lahko rečemo za raztresenost: pri poskusih v neki ameriški bolnišnici so ugotovili, da sta se spomin in bistrost pacientov znatno izboljšala, ko so dodali hrani vse vitamine B. Nedavni poskusi so še pokazali, da je v presnem mleku in v mleku v prahu precejšnja količina glutaminske kisline, ki je v glavnem sestavina nekega možganskega encima in igra važno vlogo pri umevanju, jasnem mišljenju in ostremu spominu.

Druga ženska tegoba so leta méne, ko nastopijo razne težave, ki gredo od »neznatnih slabosti« do večjih živčnih in telesnih motenj. Dobro odmerjena hrana je vedno zelo važna. Se bolj potrebna pa je dobro odmerjena hrana pri obtemnitvi ženske v letih méne. Zelo koristno je, da v tem času dodamo hrani jedi, ki so bogate z vitamini B, z apnom in železom. Jedini kvas, pšenične kali, jogurt in rjavi sirup grozdnega sladkorja dobo koristno dopolnjevali hrano

Tudi utrujenost je vsakdanji problem slehernega človeka, mladega ali starega. Po pisanju avtorja knjige »Ostani mlad, živi dlje« bi se tudi proti utrujenosti lahko borili s pravilno prehrano. In to bo držalo, saj je naše telo skrajno občutljiv motor, ki ob najmanjši okvari izgubi živahnost in pravi ritem dela. Utrujenost moramo premagati ob njenem prvem pojavu.

Pri dolgoletnih opazovanjih se je izkazalo, da so ljudje, ki so se hranili s kruhom iz debelo mleto moke in na splošno z debelo mleto žiti, z neprečiščenim sladkorjem in z me laso, manj trpeli zaradi utrujenosti kot tisti, ki so jedli bel kruh in drobno mleto žito ter beli sladkor. Znanstveno se je dokazalo, da denaturiranim jedem, kot so pecivo iz bele moke, slaščice, rafiniran sladkor in bel kruh (to je hrana značilna za stare gospe) manjkajo neogibno potrebni vitamini B, kajti pribitek vitamina B premaga utrujenost. Vitamini B nam dajejo iskro, da se energija iz naše hrane lahko sprosti.

Za ljudi, ki žive naporno življenje in ki si ne morejo privoščiti ne utrujenosti ne razdraženosti, bi moral ve, jati tale nauk: Kadar pomislite na jed, pomislite na nemastne vrste mesa, na komaj prekuhano zelenjavo, na sklede, polne mlade solate, na jajca, sir, sadje, mleko, na obogateno mleko ali na jogurt. Navaditi bi se morali zaužiti med obroki majhne zalogaje sadja, sira ali požirek obogatenega mleka in sadnih sokov. Tako bi se naučili, da lahko vrdržimo v današnjem ritmu življenja, ne da bi se pregnali z delom in brez najmanjše utrujenosti. Skrivnost tega tiči v umerjenosti ter z vitamini in mineralnimi solmi bogati hrani.

Da ne bomo kratili vitaminu B njegovega pomena v estetskem pogledu, naj tudi omenim, da uravnava rast las in njihovo barvo poleg

joda in železa tudi skupina vitamina B. Kakšnih posebnih rezultatov si s prgiščem vitamina B ne smemo pričakovati kar čez noč. Potrebno je, da trajno in vztrajno zauživamo polnovredno hrano, če si hočemo ohraniti ta naš okras v vsem njegovem sijaju. *Martina*

„Le livre slovène“

Pred kratkim smo dobili v roke 3. številko tretjega letnika revije »Le livre slovène« (Slovenska knjiga). To v glavnem v francoščini (pa tudi v nemščini) pisana revija naj bi seznanjala tuj svet s slovenskim slovstvom. Izdajajo jo Skupno Društvo slovenskih pisateljev, PEN-klub (Center za Slovenijo) in Društvo slovenskih prevajalcev. Uredništvo je v Tomšičevi ulici 12 v Ljubljani.

Ideja za izdajanje take revije je bila res dobra, kajti nič ne pomaga, svet se ne bo učil slovenščine samo zato, da bi spoznal nas in našo literaturo. Kvečjemu se je bo učil potem, ko jo bo že poznal v prevodih in se mu bo zdelo vredno, da spozna tudi tisto, kar ni prevedeno. Dokler pa se to ne zgodi, moramo sami predstavljati najboljše, kar premoremo v literaturi, tujim. V tem pogledu je treba tistim, ki so dali pobudo za tako revijo, in tistim, ki jo izdajajo, iz srca čestitati.

Pač pa se vzbujajo človeku pomisleki glede njene vsebine. V njej najdemo v glavnem predstavljene vedno iste pisatelje starejše in srednje generacije, ki so sicer zaslužni in v Sloveniji tudi priljubljeni, vendar pa vse premalo izvorni in umetniško močni, da bi mogli res pritegniti pozornost zahtevnejših tujih literarnih krogov na slovensko literaturo. Revija ponuja tujim bralcem izbor iz današnje standardne slovenske literature, kot jo predstavljajo Matej Bor, France Bevk, Srečko Kosovel, Filip Kalan in Janko Kos (esejist). Popolnoma pa pogrešamo mlado generacijo, ki je zanimivejša, ker je bolj odraz današnje stvarnosti, npr. Daneta Zajca, Roženca, Zidarja, Kovačiča in druge, pa tudi nekatere pomembnejše pesnike in pisatelje srednje in starejše generacije: Kocbeka, Udoviča, Ceneta Vipotnika, pokojnega Preglja itd.

DOKTOR SMRTI

7 LEV DETELA

Ko je komisar odšel, je Kvadratnik pozvonil z bronastim zvončkom, in že je pridrsel pokorni Mohamed in se trikrat priklonil. Profesor se je naslonil v naslanjač, pomežiknil papagaju nad svojo glavo, pobožal zlato urino verižico na telovniku, se pripognil, z naslado izvlekel uro iz za to narejenega žepka, rekel »Že spet je devet.« se zahihital in se zastrmel v Mohameda.

»Prinesi zajtrk!«

Medtem ko je Mohamed oddrsal v kuhinjo, je Kvadratnikova glava vrgla težko senco na papagajevo kletko in veliki leči profesorjevih naočnikov sta izstrelili dve srepi iskrici proti njegovemu obrazu.

»Primož,« je rekel Kvadratnik in zdelo se mi je, da je njegov glas rezek in narejen, zadeva me zelo vznemirja. Kaj tiči za temi dogodki, ki nas preganjajo? Se je morda neka temna sila zarotila proti nam?«

Ni več nadaljeval, zakaj prikazal se je Mohamed z velikim srebrnim pladnjem. Na mizo je zložil celo vrsto kozarčkov in posodic, se molče trikrat priklonil in ponovno oddrsal iz prostora.

Zajtrk mi ni dišal. Kmalu sem se opravičil in se umaknil v svojo sobico na drugem koncu hodnika. Po oknu se je lovila megla, vendar se je jesensko sonce tu in tam vendarle prikazalo iz oblakov. Zrl sem na negovano travo na vrtu, se nemirno spreha-

jal po sobi in se pripravljaj na sklep, da čimprej zapustim profesorjevo hišo.

Brezdelje, dolgčas in raztresenost so me poglani na hodnik in že nekaj časa sem moral tavati po hiši, preden sem se zavedel, kaj delam in kje sem.

Iz svoje sobice sem se moral vzpeti po stopnišču nekam višje, v tretje, četrto nadstropje, in zdaj se mi je zdelo, da so me noge zanesle pod streho. Zagledal sem pet ali šest precej grobo otesanih vrat, ki so vodila v meni neznane prostore, in meni nič, tebi nič sem odprl ena, ne da bi se jasno zavedal, kaj delam. Ko se je moj pogled privadil na podstrešni mrak, bi kmalu zakričal od tesnobe. V majhnem prostoru so na dolgih vrveh visele pošastne voščene lutke. Vendar me to ne bi toliko vznemirilo, če ne bi med lutkami prav razločno opazil postave blaznega morilca, ki me je preplašil v krčmi. Odskočil sem nazaj, vznemirjen in vzhičen od groze. Toda presenečenjem ni bilo konca, sobica je imela še ena, nekoliko manjša vrata, ki so me nenadoma zamikala.

Zelo previdno sem jih odprl. V precej večjem prostoru je čudno škrtalo. Za kupi stare lepenke in knjig sem zagledal sužnja Mohameda z veliko iglo v rokah. Vzpel sem se na prste, da bi videl, kaj dela.

Mohamed je stal pred trolpom, ne, pred voščeno lutko ubitega kitajskega zdravnika in jo prebadal z dolgo iglo.

Previdno sem zopet zaprl vhodna vrata, hkrati pa je kljub grozi v meni dozorel sklep, da ostanem v hiši in pridem zadevam do dna.

Ko sem zopet stopil na hodnik, sem opazil, da vodi do podstrešja troje stopnišč. Dvoje jih je bilo precej dostojnih, eno pa je sestajalo iz polžasto zavitih preperelih lesenih stopnic, ki so vodile strmo navzdol.

Motril sem preostali dve stopnišči, vendar nisem mogel ugotoviti, po katerem sem se bil povzpel do podstrešja. Spustil sem se po prvem navzdol, vendar sem se kmalu znašel med velikimi slikami, ki so prikazovale javna srednjeveška obglavljanja v mestu. Na eni izmed slik so bile prikazane tudi mestne vislice. Krvnik v škrlatnordečem oblačilu z dolgo kapuco je ravnokar prijemal žrtev, da jo potisne na stolček pod vislicami. Krvnikove poteze so bile krvoločno spačene, medtem ko je obsojenec brezbarvno bolščal v daljavo. Odkril sem tudi sliko, na kateri je slikar s težko roko upodobil srednjeveško čarovnico, ki jo je ravnokar začel požirati ogenj, saj je bila privezana na grmado. Ko sem se natančneje zazrl v nesrečničin obraz, sem v strahu opazil, da ji je nekdo predrl oči z iglo. Ker se mi je zazdelo, da je nesrečnica v grozi zakričala, sem si šel z roko preko čela, hkrati pa sem jo naglo odkuril nazaj po stopnicah, želeč si, da čimprej dosežem svojo mirno sobico. Ko sem na vrhu stopnišča že stopal na prave stopnice, je nad mojo glavo zabobnel Mohamedov votli glas. Prestrašen sem se ozrl in videl, da Mohamed čudno piska in brenči.

»Izgubil sem se,« sem rekel Mohamedu. (Dalje)

Srečka

Riše ANDREJ NOVAK

6

na podstrešju

Piše TONE FORNEZZI

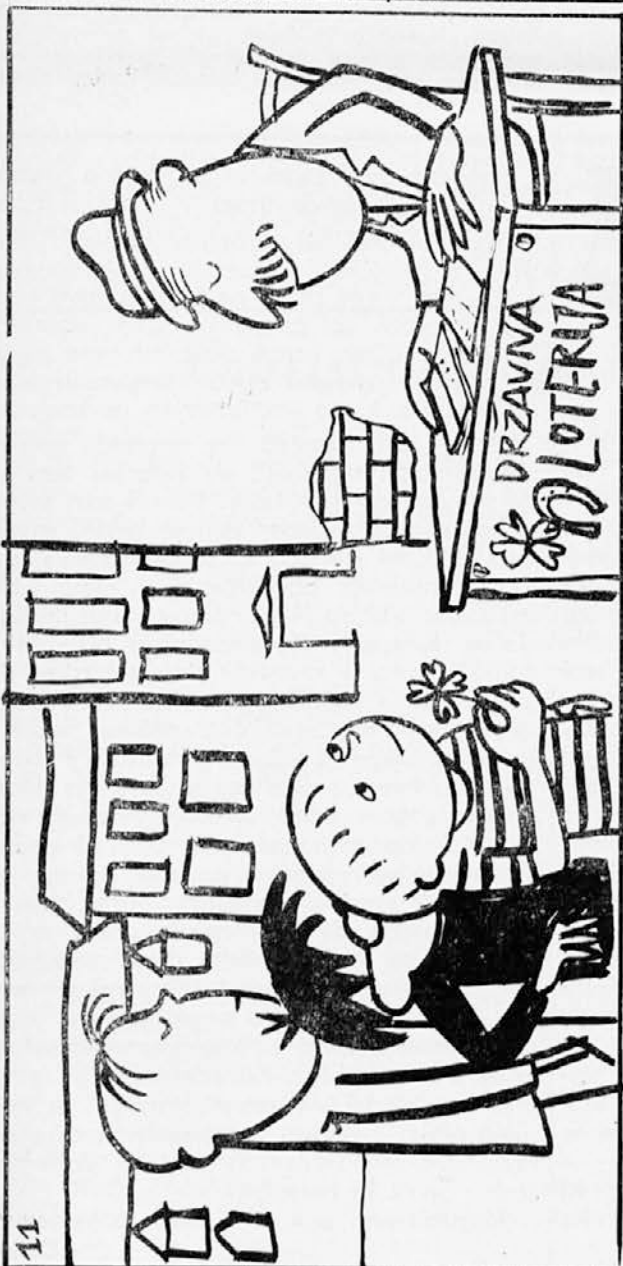

»Ce se ti je petkrat sanjalo o številki pet, pomnoži. Pet krat pet je sedemindvajset. Ta bo zagotovo prava!«

»Tebi sem že povedal svoje!« se je zrepencil Pik. »Ti bi lahko odprl servis za stare šale!«

»Molči vendar in izberi srečko!« je priganjal Marko. Pik je miže listal po bloku; kjer se je razprl, je obstal.

»Sreča je slepa. Tole bomo vzeli!«

»Krompirjevec si. Neumen kmet ima debel krompir!« je samega sebe tolažil Darko.

»Izberi raje srečko!« je priganjal Marko in stiskal v roki stodinarske bankovce. Prodajalec srečk se je muza, oče nasmihal, ko je skrivoma opazoval Pika, ki je nemirno in neodločno listal po bloku s srečkami.

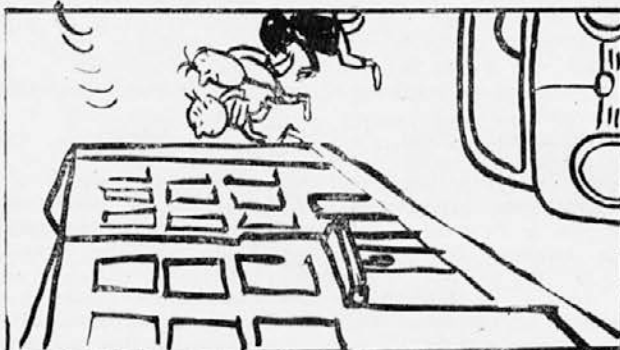
»Hja, ko bi vedel, katera je prava!« je sam zase ugbal Pik.

11. Stali so na vogalu glavne ulice, kjer je za majavo mizico sedel prodajalec srečk. Pik je samozavestno vrtel v roki štiriperesno deteljico.

»No, saj sem rekell!«

»Kaj?« je rekel Darko, ker je prav tedaj po cesti prigrmel trolejbus.

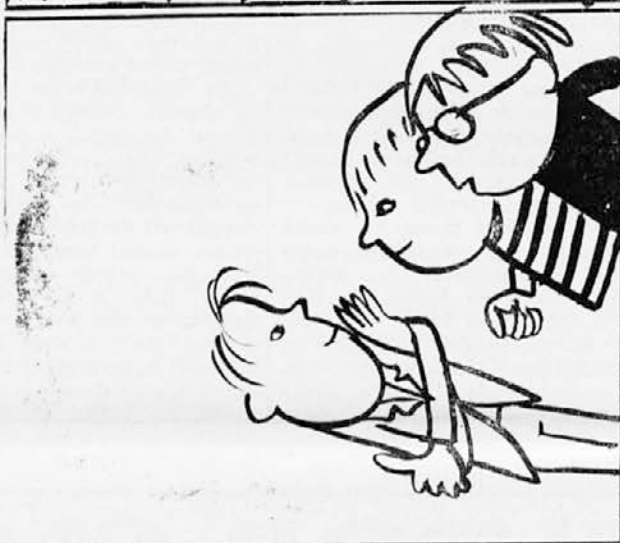
»Pravim, da imam jaz najbolj srečno roko,« je junacil Pik.

bolj razsoden in bolj odrasel. Zato je njegova beseda največ veljala.

»Tako je, prijatelji moramo biti. V slogi je moč!« je pritrđil Pik.

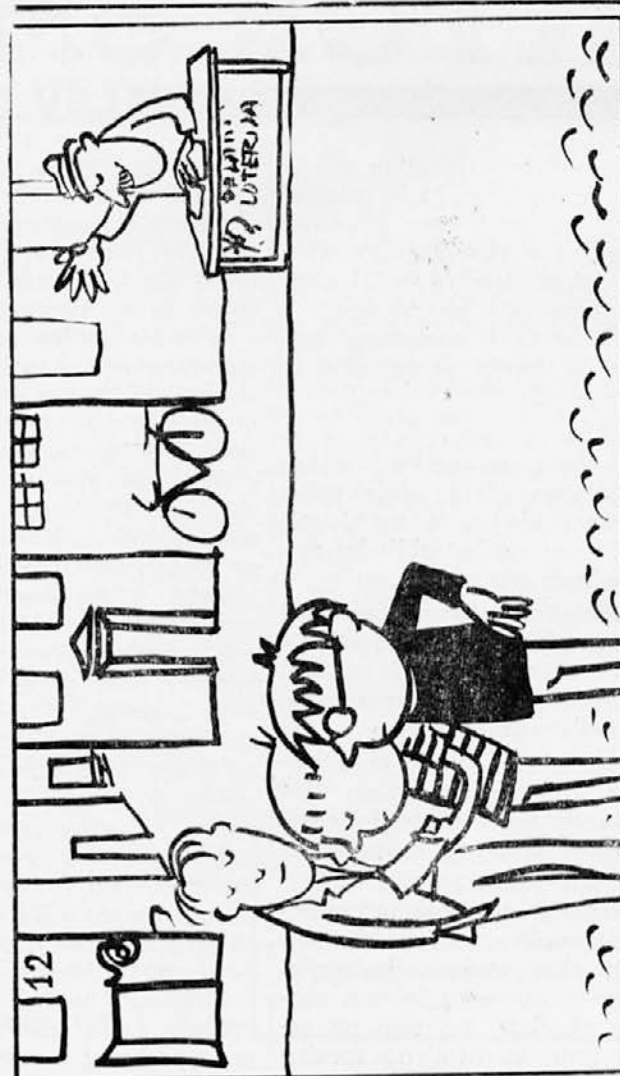
»Složni moramo biti,« je nadaljeval Marko, »kajti ne moremo sedaj samo čakati srečo. Slabičev in lenuhov sreča ne mara. Tudi sami moramo pljunuti v roke in delati. Zaupal vama bom svojo misel! Jaz sem direktor idej!«

»Uf štiri! Štiri že ne bo zadela,« je ugovarjal Darko.

»No, boš pa ti zadel v kand-laber. Glavni zadetek bomo pa le imeli,« mu je zabrusil Pik.

»Če mi pri priči ne prenehata s tem neprestanim ujedanjem, bom vsakemu eno krepko pripeljali,« se je razhudil Marko, ki sta se ga Pik in Darko natihoma bala, pa ne le zategadelj, ker je bil največji, ampak sta mu priznavala, da je

12. »Veliko sreče vam želim, fantje!« jim je zaklical prodajalec srečk, ko so odhajali in spotoma strmeli v pravkar kupljeno srečko.

»O sreče pa, sreče! Glavno premijo, tale ima srečno roko,« je odvrnil Darko, potem pa so vsi trije obstali sredi živahnega pločnika in vzeto ogledovali številko velikega pričakovanja: »Pet—šest—štiri—sedem—devel—štiri.«